

операцій, недостатнім рівнем підготовки банківських фахівців, так і пошкодженню застави чи зміною цін на ринку нерухомості.

Узагальнюючи викладене зазначимо, що сьогодні не існує єдиної класифікації іпотечних ризиків, адже вони відрізняються на первинному та на вторинному ринку. Разом з тим ризики, що виникають при здійсненні іпотечних операцій на первинному ринку, опосередковано впливають на іпотечні операції на вторинному ринку.

Список використаних джерел

1. Євтух О. Т. Типові ризики іпотечного капіталу та управління ними. Вісник НБУ. – 2001. – № 11. – С. 43–46.
2. Лютий І. О. Іпотека: навч. посіб. / І. О. Лютий, В. І. Савич, О. М. Калівошко. – К.: Знання, 2011. – 445 с.
3. Примостка Л. О. Фінансовий менеджмент у банку: Підручник – 2-ге вид., доп. і перероб. – К.: КНЕУ, 2004. – 468 с.
4. Секьюритизация активов: секьюритизация финансовых активов – инновационная техника финансирования банков / Х. П. Бэр : пер с нем. Ю. М. Алексеев, О. М. Иванов. – М. : Волтерс Клувер, 2007. – 624 с.

УДК 351.72:336.2-028.33(045)

**РИЗИКИ ВПРОВАДЖЕННЯ ФІНАНСОВИХ ІННОВАЦІЙ
У ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ БАНКІВСЬКОЮ СФЕРОЮ**

Шарий В. І, д.н. з держ. упр., доцент
завідувач кафедри державної служби, публічного
адміністрування та політології
Черкаський національний університет
імені Богдана Хмельницького
shariy@i.ua

У 1990-ті роки швидко розвивався процес глобалізації фінансових ринків, що призводив до розширення потоків капіталу на ринки цінних паперів, що формувалися (emerging markets). Частка фондових ринків, що формувалися, й були більш нестабільними та ризикованими, ніж фондові ринки постіндустріальних країн, зросла в капіталізації ринку акцій із 4,2 % в 1986 році до 11 % у 1996 році та до 15 % у 2003 році. Відповідно, потреба в фінансових інноваціях актуалізувалася також періодичними фінансовими кризами в різних країнах, концентрацією ризиків у банківських позичальників і глобалізацією ризиків господарської діяльності на фінансових ринках, що розвивалися, генерацією позабалансових операцій у банків, ускладненням фінансових потреб їх клієнтів. Наприклад, потреба зробити більш ліквідними довгострокові позички призвела до зростання кількості сек'юритизаційних угод. Розвитку інвестицій у різні нові інструменти ринку капіталів сприяло також усвідомлення того факту, що прямі інвестиції, здебільшого, виявляються менш дорогими, ніж традиційні форми фінансування.

Фінансові інновації підштовхнули на дослідження в цій царині не лише економічну науку, а й математику. За інноваційними змінами на ринках, виникненням нових продуктів стали публікуватися перші дослідження в сфері фінансової інженерії. Зміст робіт, здебільшого, стосується різних сек'юритизаційних оборудок і міжнародних банківських операцій, а також застосування відповідного банківського інструментарію.

Фінансові інновації – це технологічні зміни, що кардинально змінюють якість виробництва та пропозицію фінансових послуг; зміни в структурі ринків і інститутів такого масштабу, які можуть змінити функціонування фінансової системи; прагнення обійти існуюче регулювання [2, с. 63].

Нові фінансові інструменти, що є наслідком фінансових інновацій, умовно поділяються на чотири групи за видами: фінансові інструменти, в основі яких є технологія форвардів і свопів; фінансові інструменти, створені на базі опціонних технологій (кепси та коларси); інструменти сек'юритизації (боргові свопи); кредитні ноти, депозитні сертифікати, товарні цінні папери, земельні облігації. Ці цінні папери були інноваціями на фінансовому ринку [1, с. 116].

Основні положення концепції створення, управління та використання похідних фінансових інструментів полягають у наступному: технології створення похідних фінансових інструментів: прикладна математика, інформаційні технології, традиційні банківські продукти; похідні фінансові інструменти використовуються для вирішення завдань високої складності, що задовольняють потреби великих клієнтів, або великих фінансових інститутів. Вони є надто складними для класичного банкіра чи пересічного клієнта банку; створення нових похідних фінансових інструментів є переважно банківською діяльністю через їх високу складність; цілі, що досягаються за допомогою нових похідних продуктів, - це отримання прибутку (арбітраж і спекуляція), а також управління ризиками; увесь негативний вплив похідних інструментів на фінансові інститути пов'язаний із їх неправильним використанням; у зв'язку зі складністю та високими ризиками похідних цінних паперів у основі їх використання має бути закладений здоровий глузд.

Основними положеннями концепції змісту фінансових інновацій шляхом конструювання фінансових інструментів і фінансових технологій для управління портфелем цінних паперів є: створення нових математичних моделей і фінансових інструментів. У якості теоретичної бази розглядаються моделі оцінки капітальних активів, арбітражного ціноутворення, моделі оцінки окремих інструментів (наприклад, модель Блека Шоулза); в сучасних умовах за управління портфелем мова йде вже не про напрям руху цін, а про рівні їх коливань. Управління відбувається на рівні кореляції, тобто впливу руху цін на один актив із урахуванням цін на інші активи; методологія управління портфелем: математичні формули та системний підхід; дві основні цілі управління портфелем: одержання прибутку та диверсифікація ризиків. Контроль ризиків за управління портфелем здійснюється на двох рівнях: внутрішньому та зовнішньому; принцип маніпулювання грішми як сировиною за управління портфелем.

Основним елементом ціноутворення більшості фінансових товарів є ті ризики, які він в собі несе, а також ліквідність цих ризиків. Існує відсоток і підприємницький дохід у якості винагороди відповідних капіталістів. Гроші не завжди стають самозростаючою вартістю, навіть за умови, що вони передані як позика. При передачі позики або вкладенні грошей в акції чи інші активи, можуть виникнути значні втрати, тобто сума вартості може бути зменшена. Відповідно, процентна ставка відображає не лише загально визнаний на ринку обсяг вартості грошових ресурсів (капіталу), а й оцінку можливих утрат – оцінку обсягу ризиків, що беруть на себе інвестори. В сучасних умовах за однакової для всього світу середньоринкової ставки залучення капіталів, найважливішою складовою процента як міри вартості капіталу стає його ризикова частина, тобто в скільки процентів річних інвестори оцінюють свої ризики. Процент виступає в якості винагороди за ефективне управління грошовими капіталами й мірою ціноутворення.

Зміст фінансових інновацій полягає в створенні нових фінансових інструментів як форм перерозподілу грошових ресурсів, що несуть певний рівень ризиків, ліквідності та прибутковості, які відповідають певним потребам кредиторів (інвесторів) і позичальників.

Основні складові фінансових інновацій: грошові ресурси та процентна ставка (процент як індикатор співвідношення попиту й пропозиції грошових ресурсів у економіці та як показник вартості грошових ресурсів); торгівля ризиками, яку становлять три основні елементи: процент як плата за ризик; ліквідність як форма більш динамічного розподілу ризиків, тобто необхідність забезпечити ліквідність вкладень. При цьому цінні папери виступають як найбільш поширений матеріал для вирішення цієї проблеми; використання технічних інструментів, що дозволяють управляти ризиками, в першу чергу, похідних цінних паперів (свопів, ф'ючерсів, опціонів тощо); створення нових фінансових продуктів; макроекономічні зміни в економіці (що викликають створення на рівні макроекономіки нових нестандартних продуктів); потреби клієнтів і фінансових інститутів (співвідношення інтересів позичальників і інвесторів); відповідність нових продуктів законодавству (позаконотвірні фактори) [3, с. 96–97].

Основою сучасних фінансових інновацій у банках є торгівля ризиками та забезпечення ліквідності вкладень. Банки здійснюють не лише розрахунково-касове обслуговування, а й виконують наступні функції: перерозподілу грошових ресурсів; перерозподілу ризиків; перерозподілу ліквідності вкладень між різними інвесторами.

Перерозподіл інформації. Перерозподіл ризиків витікає з перерозподілу грошових ресурсів, оскільки банки здійснюючи цю діяльність, беруть на себе чужі ризики, які нездатні взяти на себе інші учасники економічного процесу (або інші інвестори просто не володіють потрібною інформацією про можливість розміщення ресурсів, або кваліфікованим персоналом для оцінки ризиків). Відповідно посередництво в інформації також тісно пов'язане з перерозподілом грошових ресурсів і ризиків. У якійсь мірі банки торгують

ризиками. Залучаючи кошти на оплатній основі, вони продають власний ризик. Розміщуючи гроші в банку, учасники економічного процесу приймають на себе (купують) ризик банку й отримують за це винагороду. Банк продає власний ризик, залучаючи депозити, й платить за це проценти. Далі банк уже сам купує чийсь ризик, вкладаючи кошти в різні активи, наприклад, цінні папери.

У залежності від того, наскільки банк правильно оцінює ризики, які він купує або продає, його діяльність є більш або менш успішною. Зазначимо, на нашу думку, банки є, перш за все, інститутами, що перерозподіляють ризики, тобто процент виступає в якості ціни фінансового товару, плати за ризик. Відповідно банки створюють продукти, що несуть у собі ризик. У зв'язку з цим їх ціна відображає рівень їх ризикованості (у випадку, якщо ризик не безнадійний).

Усі банківські продукти в тій чи іншій мірі містять ризики, тільки їх величина суттєво різниться в залежності від виду фінансових продуктів. Так, акції та облігації містять різні ризики для інвесторів. Особливо яскраво зміст банківської діяльності як перерозподіл грошових ресурсів і торгівлі ризиками проявляється в операціях банків на термінових ринках. Значний обіг термінових інструментів, що є чистим продуктом фінансових інновацій, свідчить про розвиненість обмінних відносин у сфері управління ризиками та високої ліквідності ринку ризиків.

Список використаних джерел

1. Гудфренд М. Современные финансовые инновации / М. Гудфренд, Ж. Партемос, Б. Сандерс / Пер. с англ. М. : Инкомбанк, 1997. – 540 с.
2. Маршал Дж. Ф. Финансовая инженерия / Дж. Ф.Маршал, В.К. Бансал., М. : Инфра-М, 1998. – 362 с.
3. Реалізація антикризової державної політики стрижневими країнами світу в умовах ризиків: монографія / авт. кол. : В. І. Шарий, О. В. Черевко [та ін.]; за заг. ред. В. І. Шарого, О. В. Черевка, В. М. Мойсієнка. – Черкаси, 2017. – 300 с.

УДК 63+33:94(477)

ПРОБЛЕМИ БАНКІВСЬКОГО КРЕДИТУ: ІСТОРИЧНИЙ ПОГЛЯД

Гордуновський О. М., д.і.н., доцент
професор кафедри менеджменту та
інформаційних технологій
gor1966@ukr.net

Черкаський інститут
ДВНЗ «Університет банківської справи»

Кредитна система Російської імперії мала тільки її властиві особливості, які не могли вплинути на формування аграрного виробництва Правобережної України першої половини ХІХ ст. Діяльність приватних банків не допускалась, отже держава перетворилась на монополіста у проведенні банківських операцій із надання кредитів.